

Nordplus

GREEN MINDED

GREEN MINDED TRAINING HANDBOOK

KOOLITUSE JUHENDMATERJAL

PRAKTISEERI ROHELIST ELU

KODUS VABAL AJAL TÖÖKOHAS

greenminded.eu

| 2022 |

SISUKORD

- Eessõna
Miks olla rohelise mõtlemisega?
1. **MOODUL I: Keskkonnaalane teadlikkus**
    - 1.1 Sissejuhatus
    - 1.2 Jäämurdmine
    - 1.3 Osalejate vaadete ja väärtuste kaardistamine keskkonna teemal
    - 1.4 Eelmise osa sidumine järgmisega
    - 1.5 Sissejuhatus keskkonnaaktivismi ja meie rollidesse selles
    - 1.6 Koduse töö juhised
    - 1.7 Lõpusõnad ja kokkuvõte
    - 1.8 Kodutöö - veebikursus keskkonnateemadel
  2. **MOODUL II: Initsiatiivi haaramine**
    - 2.1 Tervitus ja jäämurdmine
    - 2.2 Eelmise mooduli ja kodutöö käsitlemine
    - 2.3 Ülevaade keskkonnasäästlikuma käitumise tagamise tegevustest
    - 2.4 Mida ma saan nüüd teha?
    - 2.5 Kuidas me sinna jõuame?
    - 2.6 Kuidas saan oma idee teoks teha?
    - 2.7 Kuidas saan oma ideed reklaamida?
    - 2.8 Kokkuvõte
  3. **MOODUL III: Tegevused praktikas**
    - 3.1 Tervitus ja sisseelamine
    - 3.2 Viimased ettevalmistused grupis juhendaja toel
      - 3.2.1 Sündmuse planeerimise lõuendi hindamine
    - 3.3 Ettevalmistus ja elluviimine
      - 3.3.1 Tegevuse hindamise planeerimine
    - 3.4 Kokkuvõte ja lõpetamine
  4. **MOODUL IV: Jätkusuutlikkus ja tulevik**
    - 4.1 Tervitus ja jäämurdmine
    - 4.2 Eelmistest moodulitest lühidalt
    - 4.3 Tegevuste tutvustus
    - 4.4 Jätkusuutlikkus ja tuleviku planeerimine
    - 4.5 Kogu projekti hindamine
    - 4.6 Lõpetamine ja lahkumissõnad
  5. Lisamaterjalid mitteformaalseks ja kogemusõppeks
    - 5.1 Käimatõmbajad
      - 5.1.1 Jäämurdjad
      - 5.1.2 Hindamismeetodid

- 5.1.3 Arutelumeetodid
- 5.1.4 Vahendid ja meetodid kommunikatsiooniplaani koostamiseks
- 5.2 Juhtumid
- 5.3 Töölehed
  - 5.3.1 Sündmuse tüüpide näited
  - 5.3.2 Sündmuse planeerimise lõuend
  - 5.3.3 Veebikursuse kolm lugu (õpilase ja juhendaja lehed)
  - 5.3.4 Ideede leht
- 6. Kuidas saan mõju saavutada?
- 7. Lõppsõna
- 8. Kasutatud kirjandus

Nordplus

greenminded.eu

GREEN MINDED

Eessõna

COVID-19 pandeemia on mõjutanud kogu maailma, kuid eriti suurt mõju avaldas see noortele täiskasvanutele, kellel on raskusi tööturule sisenemisega või kes on töö kaotanud. Seetõttu peab neil olema tuge oma potentsiaali kasutamiseks. Nordplusi projekt “Green Minded” on suunatud noorte töötute täiskasvanute teadmiste ja teadlikkuse tõstmisele keskkonnaprobleemidest, mõtlemise ja käitumise muutmisele ning keskkonnaalase sotsiaalse ettevõtluse ja kodanikuaktiivsuse edendamisele.

Kolm partnerit Eestist, Lätist ja Leedust ühinesid selle projektiga, et see üheskoos teoks teha. Iga partner on omal alal tugev. Leedu partneri *Knowledge Code*’i võtmekompetentsid on e-õppe platvorm ja täiskasvanu- ja keskkonnaharidus. Läti partner *Social Innovation Centre* toob oma pädevused isikliku algatuse ja sotsiaalse ettevõtluse valdkonnas. Eesti partner *Involved* panustab mitteformaalse haridusega ja tegevustes sihtrühmaga töötamisel.

Partnerluse tulemusena valmis Green Minded juhendmaterjal õppekava alusel, keskendudes sihtgrupi vajadustele ja vabahariduslikele tegevustele (sessioonide ajakava, võimalikud tegevused koos kirjeldusega, vajalikud ressursid, õppimise meetodika selgitamine ja kogemusõpe).

Kõik kolm partnerit avaldavad erilist tänu neile, kes panustasid väljaspool projektimeeskonda. Üks olulisemaid tänusid on läbiviijatele - koolitajatele, kes aitavad noortel täiskasvanutel olla rohelised ja teadlikumad keskkonnaprobleemidest. See projekt ei saa teoks saada ilma kogu teie abi ja tööta. Projekt Green Minded poleks aga saanud algust ilma rahastuseta – täname rahastajat Taani Kõrgharidus- ja Teadusagentuuri – Nordplus Adult.

Kõik, kes sellesse projekti panustavad, avaldavad sellele suurt mõju. Loodame, et noortele täiskasvanutele – õppijatele on see projekt kasulik ning sellel on suur mõju ka nende isiklikule ja tööalasele elule. Loodame, et see aitab neil saada aktiivseteks kodanikeks, ettevõtlikeks ja olla rohelisema mõtteviisiga. Edu!

Nordplus
greenminded.eu

GREEN MINDED

Green Minded projekti partnerite kontaktid:

Eesti partner Involved

Email: info@involved.ee

Veeb: <https://www.involved.ee/>

Läti partner Social Innovation Centre

Email: info@socialinnovation.lv

Veeb: <http://socialinnovation.lv/en/>

Leedu partner Knowledge Code

Email: info@ziniukodas.lt

Veeb: <http://www.ziniukodas.lt/en/>

Miks olla roheline?

Green Minded suurendab teie teadlikkust keskkonnaprobleemidest, muutes peamiselt teie mõtteviisi ja käitumist erinevates valdkondades, mida saate oma igapäevaste tegevustega otseselt mõjutada. Nii kodus, töökohal, kui ka vabal ajal.

Roheline mõtlemine tähendab ka seda, et olete valmis kaasama ja edendama keskkonnaalast, sotsiaalset ettevõtlust ja kodanikuaktiivsust. Sellega panustate ja järgite ÜRO 2030. aasta ülemaailmseid säästva arengu eesmärke, mis on EL-i strateegilise tegevuskava 2019–2024 prioriteet: ehitada kliimaneutraalne, roheline, õiglane ja sotsiaalne Euroopa.

Rohelise mõtlemise juhendajaks koolitatuna ei kajasta te mitte ainult oma mõtteviisi, hoiakuid ja käitumist keskkonnaküsimustes, vaid arendate ka läbivaid oskusi, mis on tänapäeva tööturul väga vajalikud. Näiteks suhtlemisoskus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, kriitiline mõtlemine, loovus, digioskused, meeskonnatöö ja väga hinnatud ettevõtlikkus.

Kokkuvõtteks:

- suurenda oma teadlikkust keskkonnaprobleemidest,
- muuda oma mõtlemist ja käitumist kodus, töökohal, vabal ajal,
- edenda keskkonnaalast sotsiaalset ettevõtlust ja kodanikuaktiivsust,
- panusta ja järgi ÜRO 2030. a. ülemaailmseid säästva arengu eesmärke.

1. MOODUL I: Keskkonnaalane teadlikkus

Teoreetiline moodul koosneb ühest isiklikust sessioonist ja individuaalsest tööst veebikursuse vormis.

Eesmärgid: keskkonnateadliku käitumise teadlikkuse tõstmine, oma isiklike vaadete ja harjumuste teadvustamine, viimaste aktivismialaste näidete tutvustamine maailmast, teoreetilise tausta õppimine.

Mooduli ülesehitus

Aeg	Tegevus
20 min	1.1 Sissejuhatus
15 min	1.2 Jäämurdmine
30 min	1.3 Osalejate vaadete ja väärtuste kaardistamine keskkonna teemal
30 min	1.4 Eelmise osa seostamine järgmisega
30 min	1.5 Sissejuhatus keskkonnaaktivismi ja meie rollidesse selles
30 min	1.6 Sissejuhatus kodutöösse
20 min	1.7 Lõpusõnad ja kokkuvõte
2 h	1.8 Kodutöö - veebikursus keskkonnateemadel

Vajalik aeg:

- 2 tundi 55 minutit (palun lisa pausid),
- 2 h kodutöö.

Tänapäeval elame maailmas, kus on palju probleeme. Enamik neist on loodud inimese tegevusega. Inimesed ei püüa alati meelega kahju teha, mõnikord see lihtsalt juhtub nii. Kuid me võime alati mõelda, mida saame selle kahju vähendamiseks teha või kuidas seda ära hoida.

Üks suuremaid probleeme on seotud keskkonnaga. Peamised keskkonnaprobleemid on järgmised:

- Reostus: vesi, õhk. Seda põhjustavad toksiinid nagu plastid, nitraadid, raskmetallid ja toksiinid, mida eraldavad tehased, transpordivahendid, koduküttesüsteemid.
- Globaalne soojenemine: seda põhjustavad kasvuhoonegaaside heitkogused. Kasvuhoonegaasid tekivad inimtegevuse tagajärjel. See põhjustab temperatuuri tõusu, mis põhjustab jääkamakate sulamist ja merepinna tõusu.
- Ülerahvastatus: seda põhjustab maailma rahvastiku suurenemine, eriti arengumaades. Seisame silmitsi ressursside puudusega ja põllumajandus püüab seda probleemi lahendada, kuid loob ainult keemiliste väetiste jms abil väljakutseid juurde.
- Jäätmekäitlus: inimesed ei sorteeri prügi ja suur osa sellest visatakse ookeanidesse või maapinnale.
- Metsade raadamine: kaotame iga päev palju puid, et teha ruumi tööstus- või äriprojektidele, mis toob kaasa hapniku tootmise vähenemise.

On palju muid keskkonnaprobleeme, mis põhjustavad maale palju kahju. Nende kohta saate rohkem lugeda: <https://www.conserve-energy-future.com/15-current-environmental-problems.php>

1.1 Sissejuhatus

Kestvus: 20 min

Lühitutvustus: Koolitaja peab tutvustama ennast, eelseisvaid tegevusi ja keskkonnaküsimusi

Tegevuse tutvustus:

- Tutvustage ennast ja selgitage keskkonnaprobleemide tähtsust
- Paluge osalejatel end tutvustada ja rääkida ootustest koolitusele
- Kõik osalejad peaksid istuma
- Koolitaja peaks tooma näite ennast tutvustades (nimi, vanus, millised on tema huvid jne)
- Õppijad peaksid järgima juhendajate eeskuju ja endid tutvustama

1.2 Jäämurdmine

Kestvus: 15 min

Lühitutvustus: Koolitaja peab püüdma panna kõik õppijad rääkima ja end üksteisega paremini tundma õppima

Vahendid: Kott ja igasugused väikesed suvalised esemed, nt. väikesed mänguasjad, tikud, suveniirid, kompass jne.

Instruktsioon:

- Koolitaja ja õppijad peaksid istuma
- Kõik esemed tuleks asetada põrandale keskele
- Laske kõigil 1 minut mõelda, seejärel paluge neil valida üks esemetest
- Kui nad kõik on oma lemmiku välja valinud, paluge neil selgitada, miks nad selle asja valisid (võib-olla paljastavad nad midagi enda kohta?).

1.3 Osalejate vaadete ja väärtuste kaardistamine keskkonna teemal

Kohustuste mäng

Kestvus: 30 min

Lühitutvustus: Õppijad arutavad, kelle kohustused on keskkonnaprobleemid

Vahendid: paber ja pliiats igale õppijale

Tegevuse tutvustus

- Iga õppija peaks võtma paberi ja pastaka
- Paluge õppijatel jagada paber kolmeks osaks
- Öelge, et nad kirjutaksid ühte ossa kliimamuutused, teise veereostus, kolmandasse globaalne soojenemine

Instruktsioon:

- Õppijad peaksid mõtlema, kes vastutavad kliimamuutuste, veereostuse ja globaalse soojenemise eest ning panema need kirja. Andke neile selleks 15 minutit, pärast seda peaksite nende mõtteid arutama.

1.4 Eelmise osa seostamine järgmisega

Muutuste tegemine

Kestvus: 30 min

Lühitutvustus: arutage, milliseid muudatusi saab keskkonnaprobleemide ennetamiseks teha

Vahendid: samad paberitükid ja pastakad, mida kasutati eelmises tegevuses

Tegevuse tutvustus

- Vastake kõikidele õppijate küsimustele, mis tekkisid pärast eelmist ülesannet
- Paluge õpilastel mõelda, kuidas vältida kliimamuutusi, veereostust ja globaalset soojenemist (kasutades vastutustundlikke meetmeid)
- Paluge õpilastel mõelda, kuidas nad saaksid väikeste tegude abil muutusi saavutada

Instruktsioon:

- Õelge kõigile õppijatele, et nad kirjutaksid üles probleemilahendused ja millised muudatused need kaasa tooksid
- Küsige neilt, kuidas vastutustundlikud inimesed saaksid oma elu ja kliimat muuta
- Küsige õppijatelt, kuidas nad saaksid muuta oma elu ja keskkonda, et muutuda keskkonnasõbralikumaks

1.5 Sissejuhatus keskkonnaaktivismi ja meie rollidesse selles

Kestvus: 30 min

Lühitutvustus: Keskkonnaaktivismiga tegelevad kas üksikisikud või rühmad, kes töötavad koos keskkonnaprobleemide lahendamise nimel. Need inimesed ja organisatsioonid eelistavad rohelist eluviisi, keskkonnasäästlikkust. Kõige tähtsam on, et keskkonnaaktivistid otsiksid lahendusi keskkonnaprobleemidele.

Tegevuse sissejuhatus

- Tutvustage õppijatele keskkonnaaktivismi
- Küsige nende mõtteid selle kohta
- Laske õppijatel luua oma keskkonnaaktivismi mudel, millised on selle peamised osad ja milliseid muudatusi see võiks tuua

Õpitulemused

Loe lähemalt: [Keskkonnaalane aktivism](#)

1.6 Sissejuhatus kodutöösse

Kestvus: 30 min

Lühitutvustus: Koolitaja peab kodutöö kohta selgitama, et see tuleks teha järgmiseks kohtumiseks, kuna see on edaspidises tegevuses oluline.

Tegevuse sissejuhatus

- Õppijad peaksid mõtlema elule aastal 2030
- Milliseid muudatusi tehakse keskkonnaküsimustes?

Instruktsioonid:

- Otsustage 2030. aastaks realistlikud keskkonnavalased eesmärgid, pange need kirja ja kujutage ette keskkonnasõbralikku linna 2030. aastal.
- Visuaale võib käsitsi joonistada, teha arvutiga või muul viisil, mis on õppijatele vastuvõetav. Õppijad peavad lugema ka veebikursustel saadaolevat materjali.

1.7 Lõpusõnad ja kokkuvõte

Kestvus: 20 min

Lühitutvustus: päeva töö hindamine

Instruktsioonid:

Rääkige ülesannetest, mida õpilased päeva jooksul tegid. Mida on nad õppinud? Millised on nende ootused muudele ülesannetele?

1.8 Kodutöö - veebikursus keskkonnateemadel

Kodutöö lugemisvara

Juhtum 1

Metsade hävitamine on Balti riikides suur probleem. Metsamehed väidavad, et maha tuleks võtta puid, mida keegi ei märkaks - see tähendab kahjustatud puude langetamist erinevates kohtades. Ja metsaülemad väidavad, et nad ei raiu rohkem ega vähem puid kui varasemalt. Kuid tegelikkus on teistsugune. Balti riikide metsades on palju tühje põlde, kus varem puid kasvatati. Metsade õpperajad avavad selle probleemi inimestele. Massiivsed tühjad põllud on metsadele halvad, sest see pole loomulik protsess. Langenud puud võivad uutele puudele peavarju luua ja neid kaitsta, kuid tühjadel põldudel on uutel puudel raskem kasvada. 2020. aastal kaotas Leedu 23,0 ha, Läti 50,5 ha ja Eesti 36,8 ha metsa.

Juhtum 2

Läänemeri on maailma kõige saastatum meri. Paljud merre suubuvad jõed kannavad rahvastiku, tööstuse ja põllumajanduse jäätmeid. Samuti on Läänemeri nagu teisedki mered plastikjätmetega reostunud. Veeloomad peavad sageli väikeseid plastmassi osakesi oma toiduks. See suurendab nende terviseprobleeme.

Läänemeri on maailma kõige saastatum meri, kuid seda ümbritsevad EL-i jõukaimad riigid, mistõttu õnneks mõistab enamik inimesi probleeme ja püüab neid vähendada. Koos suudame probleeme lahendada ja kahjusid vähendada.

Juhtum 3

Fridays for Future on ülemaailmne kliimastreigi liikumine, mille algatas Greta Thunberg. Ta alustas üksi, kuid peagi liitusid temaga ka teised. Nad otsivad rahvusvahelist ärkamist koos õpilaste ja aktivistidega. Nad protestivad paljude keskkonnaprobleemide vastu ja esitavad oma nõudmised, näiteks: hoida globaalne temperatuuritõus alla 1,5 C, tagada kliima õiglus ja võrdsus, kuulata parimat praegu saadaolevat ühist teadust. Selle liikumisega on liitunud palju riike, erandiks pole ka Eesti, Läti ja Leedu.

Täiendavat lugemismaterjali keskkonnaküsimusi puudutavatest juhtumitest lugege osast [5.2 Juhtumid](#).

2. MOODUL II: Initsiatiivi haaramine

Moodulis ühendatakse teooria ja praktika, et anda noortele konkreetseid ideid, teadmisi ja oskusi oma roheliste algatuste korraldamiseks.

Eesmärgid:

- Aktivismi tundmaõppimine praktikas
- Ideede elluviimise õppimine
- Keskkonnasäästlike tegevuste praktikas rakendamise õppimine (eelmise mooduli teooria sidumine praktikaga)
- Avalikustamise ja sündmuste edendamise tähtsuse õppimine

Mooduli ülesehitus

Aeg	Tegevus
10-15 min	2.1 Tervitus ja jäämurdmine
10-15 min	2.2 Eelmine moodul ja kodutöö
15-20 min	2.3 Ülevaade keskkonnasäästlikuma käitumise tagamise tegevustest / Potentsiaalsete tegevuste kaardistamine ja nende seostamine individuaalse reaalsusega
40 min	2.4 Mida ma saan nüüd teha? Ideede väljatöötamine ja teostuse valik
10-15 min	2.5 Kuidas me sinna jõuame? Ürituse sisu planeerimine
40 min	2.6 Kuidas saan oma idee teoks teha? Sündmuste korraldamine ja läbiviimine
60-120 min*	2.7 Kuidas saan oma ideed reklaamida? / Praktiline sessioon <i>online</i> ja <i>offline</i> vahenditest sündmuste sihtrühmani jõudmiseks
10-20 min	2.8 Kokkuvõte

* Olenevalt osalejate arvust

Vajalik aeg:

- vähemalt 3 tundi 35 minutit (palun lisage pause),

- maksimaalselt 6 tundi 45 minutit (palun lisage pause).

Sõltuvalt elluviidavate ideede arvust ja osalejate oskuste tasemest võib seda moodulit pikendada mitme pärastlõuna peale.

Eeltingimused:

Osalejad on enne selle mooduli algust läbinud kursuse MOODUL 1.

TEGEVUSTE SISU

2.1 Tervitus ja jäämurdmine

Kestvus: 10-15 min

Lühitutvustus: osalejate tervitamine ning vajaliku individuaalse ja meeskonna mõtteviisi seadmine, et saavutada kavandatud tegevuste parimad võimalikud tulemused.

Juhised:

Tervitage osalejaid ruumi, tutvustage lühidalt seansi tegevusi ja oodatavaid tulemusi. Kasutage rühmaga ühenduse loomiseks „käimatõmbajaid“ ja looge ruumis ühtne energia.

Metoodika: "Roheline hüüd" osas "[Käimatõmbajad](#)".

2.2 Eelmine moodul ja kodutöö

Kestvus: 10-15 min

Lühitutvustus: osalejate õppeprotsessi jälgimine nende küsimustele vastates.

Juhised:

Paluge osalejatel täpsustada eelmise mooduli ja kodutöö käigus tehtud järeldusi. Juhtige arutelu, et jõuda rühmas ühisele arusaamale. Andke neile teada, et nad esitaksid küsimusi ebaselgete aspektide kohta ja veenduge, et neile vastatakse.

Teave, mida koos osalejatega leida:

- *Kolm peamist asja, mida nad eelnevalt käsitletud sisust meenutavad*
- *Milline neist mõjutas neid individuaalselt kõige rohkem*
- *Hetked, kus nad tundsid ära varem õpitud aspektid oma igapäevaelus – milline oli olukord ja kuidas nad end tundsid*

Metoodika: vabas vormis arutelu

2.3 Ülevaade keskkonnasäästlikuma käitumise tagamise tegevustest

Kestvus: 15-20 min

Eesmärgid:

- Varasemate õpitulemuste sidumine kolme aktuaalse valdkonnaga (kodu, vaba aeg, töö).
- Julgustada arutelu keskkonnasõbralikumate tegevuste või stsenaariumide üle, et laiendada nende arusaamist varem õpitud teadmistest ja rõhutada individuaalset vastutust selles osas.
- Aidata kaaluda võimalikku probleemi/vajadust oma kogukonnas või isiklikus elus, mida tuleb lahendada (sihitud kavandatavate tegevuste esialgsele eesmärkide seadmisele).

Vajalikud materjalid: lugude väljatrükid ([5.3.3](#)) või projektor nende kuvamiseks, post-it'id, pastakad, pind sarnaste tegevuste koondamiseks.

Instruktsioonid:

Osa I

- Paluge meenutada lugusid Anna päeva kohta (visuaalne viide ekraanil või väljatrükid). Täpsem info läbiviijale punktis [5.3.3](#).
- Paluge osalejatel nimetada toimingud, mida Anna oleks pidanud igas olukorras tegema ja ühel vabatahtlikul need kirja panna, koondades need vastavalt. Jätkake küsimisega, milliseid täiendavaid toiminguid nad soovitaksid.

Osa II

- Paluge osalejatel mõelda, milliste tegevustega nad kõige rohkem samastuvad.

Küsimused aruteluks:

- *Milliseid igapäevaseid tegevusi rohelisema tuleviku suunas juba teete ja milliseid teevad teie sõbrad ja perekond?*
- *Milliseid arutletud tegevustest te ei kujuta ette, et teie kodus/linnas/töökohas üldse rakendatakse?*
- *Millist neist asjadest oleks vaja rohkem ära teha ja mida saaksid teie ümbruskonna inimesed rohkem teha, et tagada meie kõigi rohelisem tulevik?*

Läbiviija juhhib tähelepanu sellele, et:

- Varasemad arutelud toovad esile kogukonna/isikliku elu „vajaduse“ ja vajadused, mida nad realselt võivad mõjutada.
- Iga sündmuse juhtimine algab vajaduse määratlemisest ja nad on seda just teinud.

Metoodika: mõtete kaardistamine, arutelu

2.4 Mida ma saan nüüd teha?

Kestvus: 40 min

Eesmärgid:

- Osalejate jagunemine töögruppides päevakohaste valdkondade järgi (kodu, vaba aeg, töö).
- Võimalike sündmuste spetsiifilisemate eesmärkide määratlemine.
- Ideede genereerimine ja valimine potentsiaalseteks sündmusteks.
- Seoste väljatoomine genereeritud kontseptsioonide ja struktureeritud sündmuste juhtimise sammude vahel.

Vajalikud materjalid: trükitud Sündmuste planeerimise lõuend, soovitatavalt suurus A3 (1 eksemplar igale rühmale), pastakad, post-it'id

Metoodika: rühmatöö ([Sündmuse planeerimise lõuend](#))

Instruktsioonid

Osa I

- Paluge osalejatel jaguneda rühmadesse (2-3 inimest).
- Paluge neil eelnevalt loodud post-it klastritest valida üks realselt saavutatav tegevus (vajadusel arutage).
- Varustage igale rühmale Sündmuste planeerimise lõuend (printige välja või laske neil joonistada)

- Paluge neil lühidalt arutleda ürituste rühmades selle üle, kuidas nende valitud rohelisem harjumus/tegevus on seotud nende endi elu ja kogukonnaga ning seejärel määratleda kogukonna vajadus.

Pakutud meetod:

Paluge osalejatel kaaluda

- a) millist probleemi varem valitud tegevus lahendaks (mõistliku ulatusega ja oluline kohaliku kogukonna jaoks)
- b) milline on sihtgrupp (olge võimalikult konkreetne, nt rahvusülikooli üliõpilased, meie kogukonna eakad jne)
- c) kuidas seda teha (realistlik ja lihtne).

Osa II

Seejärel paluge kasutada järeldusi, et luua lause, mis vastab küsimusele: "Mida peab sihtrühmas X muutma, et tulevik oleks rohelisem ja kuidas seda saavutada?"

(NB! Praegu ei pea nad veel sündmuse tüübi üle otsustama). Näide

- Valitud tegevus: osta vähem riideid.

Rahvusülikooli üliõpilased peaksid hakkama riideid vahetama, et hakata neid vähem ostma.

- Paluge osalejatel kirjutada post-it'ile oma lause ja sihtrühm, kleepida need sündmuse lõuendile.

Osa III

- Paluge neil kasutada järeldusi, et arutada sündmuse täpsemalt määratletud eesmärki:

- Konkreetsest põhjusest või probleemist teavitamine ja harimine;
- Tegevusele kutsumine või sellele suunamine;
- Inimeste või laiema ühiskonna kaasamine teemasse või diskussiooni;
- Kogukonnatunde loomine.

- Paluge vaadata sündmuste tüüpide loendit ([5.3.1](#)) ja otsustage, milline oleks eesmärgi saavutamiseks kõige tõhusam (kutsuge kasutama mobiiltelefoni, et teha kiire uurimus juba tehtud sündmuste kohta).

Valimise hõlbustamiseks kaaluge, millised formaadid on:

- Kõige sobivamad valitud sihtgrupile?

- Võimalikud praeguses olukorras (nt pandeemiapiirangud, aastaaeg, muu)?
- Grupi jaoks kõige mugavam viis koos töötamiseks?
- Valitud eesmärgi saavutamiseks kõige tõhusamad?
- Rahaliselt elujõulised?
  - Sellised, et need ei oleks liiga pikad (sest mida pikem on üritus, seda rohkem planeerimist ja ressursse see nõuab)
- Paluge neil luua eelseisva sündmuse jaoks konkreetne eesmärk, kirjutage ja kleepige veergu "Tutvustus".

Näited

- Korraldame teabekampaania ja jagame oma kogukonna eakatele prügi taaskasutamise teemalisi voldikuid, et suurendada nende teadlikkust ja muuta harjumusi rohelisema tuleviku suunas.
- Korraldame informatiivse riide vahetuse peo, et julgustada meie ülikooli tudengeid vähem riideid ostma.
- Lõpetage ülesanne: selgitage, et nad on nüüdseks teinud ürituse kontseptuaalse osa ja nüüd alustatakse praktilise poolega.

2.5 Kuidas me sinna jõuame?

Kestvus: 10-15 min

Eesmärgid:

- Töötada välja ja täpsustada kavandatava ürituse/tegevuse sisu.
- Õppida ideede elluviimise kohta.

Instruktsioonid:

Paluge osalejatel ette kujutada sündmuse kulgu ja kõiki aspekte üksikasjalikult ning koostada sündmuse kava või ajakava. Paluge neil see sündmuse planeerimise lõuendil vastavasse veergu kirjutada.

Metoodika: juhendatud rühmatöö ([Sündmuse planeerimise lõuend](#))

2.6. Kuidas saan oma idee teoks teha?

Kestvus: 40 min

Eesmärgid:

- Lihtsalt järgitava tööplaani koostamine ja vastutuse jaotus.
- Idee elluviimiseks vajalike ressursside ja partnerluste väljaselgitamine ja planeerimine.
- Sündmuse plaani ajaskaala ja verstapostide määratlemine (NB! See on kogu juhtimisprotsessi ajaplaan, mitte sündmuse enda).
- Vajalike ettevalmistuste väljaselgitamine.
- Struktureeritud sündmuste planeerimise ja juhtimise tundmaõppimine.
- Praktiliste vahendite hankimine ürituse läbiviimiseks.

Vajalikud eeltingimused: Sündmuse lõuendi algosade valmimine ja varasemates tegevustes osalemine.

Vajalikud materjalid: osaliselt täidetud sündmuste planeerimise lõuend, pastakad, post-it'id.

Metoodika: juhendatud rühmatöö ([Sündmuse planeerimise lõuend](#))

Juhised:

Aidake osalejatel rühmades koostada tegevuskava – tegevused, jagatud vastutus, tähtsajad ja ressursid. Need peaksid olema saavutatavad kuni järgmise kohtumiseni. Kirjutage ja pange see veergudesse "Tegevusplaan ja ülesanded" ning "Vajalikud ressursid".

Miinimum, mis peaks olema tehtud:

- Iga tegevuse ja tähtaegade eest vastutavad inimesed
- Vajalikud ettevalmistused (teabe, ajakavade jms osas)
- Vajalikud kokkulepped (omavalitsuse, maaomanike load, külalisesinejate või ekspertide kutsed jne)
- Vajalik tugi (nõu, asjatundlikkus, praktiline abi?)
- Sündmuse tulemuste jätkusuutlikkus (pikaajaline mõju ja maksimeerimine)
- Vajalikud konkreetsed materiaalsed ressursid ürituse korraldamiseks (materjalid, ruumid, toidud-joogid, trükitud infomaterjalid jne)
- Nende ressursside hankimiseks vajalik rahastamine või toetus
- Ressursside säästev kasutamine kogu planeeritud ürituse vältel

Lõpetage ülesanne, selgitades, et nad on nüüd ürituse plaani täitnud.

2.7 Kuidas saan oma ideed reklaamida?

Kestvus: 60 - 120 min

Eesmärgid:

- Sündmuse avalikustamiseks sobivaima platvormi otsustamine
- Sündmuse avalikustamise planeerimine ja elluviimine
- Sündmuse reklaamimise tähtsusest arusaamine
- Lisateave reklaami sisu loomise kohta
- Sihtrühmani jõudmine tõhusatel viisidel

Vajalikud materjalid: osaliselt täidetud Sündmuse planeerimise lõuend, pastakad, post-it'id, arvutid (vähemalt üks rühma kohta)

Metoodika: juhendatud rühmatöö ([Sündmuse planeerimise lõuend](#))

Instruktsioonid:

- Paluge meelde tuletada veebikursuse järeltõu avalikustamise kohta.
- Suuremas rühmas korraldage arutelu ja laske neil otsustada, millised suhtluskanalid on nende kavandatud tegevuste jaoks kõige sobivamad.
- Naaske väiksematesse rühmadesse ja laske neil otsustada oma sündmuse jaoks määratletud eesmärkide ja suhtluskanalite üle, looge sündmusele meeldejäädav nimi ja otsustage, milliseid materjale nad oma sõnumi edastamiseks vajavad (nt sotsiaalmeedia pilt või video, Facebooki sündmuse leht, meili mustand ja e-posti loend potentsiaalsetele osalejatele, plakat, kontaktide loend isiklike kutsete jaoks jne). Kirjutage peamised punktid sündmuse lõuendi veergu "Tulemuste levitamine".
- Alustage tööd vajalike materjalidega. Nende ideede elluviimiseks saab kasutada veebitööriistu, mida käsitletakse ka Moodulis 2.

NB! Palun hinnake osalejate tehnilisi võimeid selle sammu läbiviimiseks. Kui neil pole graafilise disaini kogemust, võiksid nad kaaluda plakatite käsitsi tegemist, et mitte raisata aega oskuste kohapeal õppimisele näiteks.

Pärast neid osasid peaks kõigil olema täielikult täidetud Sündmuste planeerimise lõuend ja hõlpsasti järgitav plaan.

2.8 Kokkuvõte

Kestvus: 10-20 min

Eesmärgid:

- Grupi meeleolu töörežiimist välja nihutamine.
- Selle mooduli õpiväljundite kokkuvõtete tegemine, nende sidumine eelmise mooduliga.
- Julgustada oma kavandatud tegevusi ellu viima ja mõtlema järgmistele sammudele enne järgmist kohtumist.

Juhised:

- Koolitaja viib läbi arutelu vastavalt ühele enda valitud meetodile ja lõpetab kohtumise, julgustades neid jätkama tööd oma ürituse ideedega kuni järgmise kohtumiseni.

Metoodika:

Sõltuvalt grupis valitsevast meeleolust valige üks [debriifingu meetoditest](#). Seanss oli ajule intensiivne, seetõttu on soovitatav kasutada füüsilist [hindamismeetodit](#), nt. "Elav noolelaud".

3. MOODUL 3: Tegevused praktikas

Moodul aitab õppida ideid ellu viima ja keskkonnasäästlikke tegevusi ellu viima, soodustades sidemete teket kohalikus kogukonnas.

Eesmärgid: kinnistada teadmisi Moodulitest 1 ja 2, soodustades sidemete teket kohalikus kogukonnas. Soodustada keskkonnateadlike harjumuste kujunemist üksikisikute seas. Oma tegevuste levitamise kaudu laiema mõju tundmaõppimine.

Mooduli ülesehitus

Aeg	Tegevus
10 – 15 min	3.1 Tervitus ja sisseelamine
20 - 30 min*	3.2 Viimased ettevalmistused grupis juhendaja toel
20 - 30 min*	3.2.1 Sündmuse planeerimise lõuendi hindamine
30 min*	3.3 Ettevalmistus ja elluviimine
30 min *	3.3.1 Tegevuse hindamise planeerimine
10 – 15 min	3.4 Kokkuvõte ja lõpetamine

* Olenevalt osalejate arvust

Vajalik aeg:

- vähemalt 2 tundi 25 minutit (palun lisage vaheajad),
- maksimaalselt 3 tundi 20 minutit (palun lisada vaheajad).

Eeltingimused

Osalejad on osalenud kõigis eelnevates moodulites ja teinud vajalikud kodutööd. Osalejad peavad olema kõikidest eelnevatest moodulitest osa võtnud vähemalt 80%.

TEGEVUSTE SISU

3.1 Tervitus ja sisseelamine

Jäämurdja nimi: **Üks sõna.**

See ülesanne aitab rühmal läheneda eelseisva tegevuse jaoks õigele mõtteviisile.

Eesmärk:

Et rühm leiaks ühe sõna, mis kirjeldaks tegevust/ideed/plaani, mida nad kavatsevad ellu viia.

Kestvus: 10-15 min

Instruktsioonid:

- Jagage kogu rühm väikesteks rühmadeks ja andke neile paar minutit aega ideede väljamõtlemiseks. Näiteks kui teie kavandatud tegevus puudutab rohelist energiat, paluge neil välja mõelda üks sõna, mis kirjeldab, mida roheline energia nende jaoks täpselt tähendab ja paluge neil tuua mõned näited.

Alustades päeva enne mooduli kavandatud tegevuste elluviimist selle tegevusega, saab teie grupp aega teatud teema üle järelemõtlemiseks, mis võib tõsta nii motivatsiooni kui ka osalemist.

Metoodika: hõlbustatud rühmatöö (et olla valmis ideid ellu viima)

Palun vaadake rohkem jäämurdmise harjutusi [jäämurdmise osast](#).

3.2 Viimased ettevalmistused grupis juhendaja toel

Pärast tervitamise ja jäämurdmise tegevuste lõpetamist peab juht veenduma, et kõik osalejad on täitnud oma Sündmuse planeerimise lõuendi. Et kõik vajalikud lahtrid on täidetud ja kõigile küsimustele on vastatud.

3.2.1 Sündmuse planeerimise lõuendi hindamine

- Rohelise tegevuse sisu
  - Miks - mis on kogukonnas probleem või vajadus?
  - Kuidas sündmuse kontseptsioon aitab seda probleemi lahendada?
  - Milline sündmuse tüüp saab see olema?
  - Kes üritusel osalevad ja kuidas nad sellest kasu saavad?
- Ajaraam
  - Millal sündmus aset leiab?
  - Kus sündmus toimub?
  - Mis toimub ürituse ajal samm-sammult?
- Vajalikud ressursid
  - Milliseid materiaalseid ja muid ressursse on ürituse toimumiseks vaja?
  - Kuidas neid ressursse hangitakse?
- Tegevusplaan ja ülesanded
  - Millised on ürituse toimumise tagamiseks vajalikud ettevalmistused või korraldused?
  - Kes vastutab iga ülesande täitmise eest?
  - Millal peaks iga ülesanne olema lõpetatud, et sündmus toimuks õigeaegselt?
- Tegevuste avalikustamine
  - Mis on ürituse avalikustamise eesmärk (teavitada, kutsuda, välja kuulutada)?
  - Millise tegevuse avalikustamine toimub ja millal?
  - Milline sisu (visuaalne, tekst jne) on ürituse eesmärgi saavutamiseks vajalik?

3.3 Ettevalmistus ja elluviimine

Juht hindab, et kõik tegevused toimuvad plaanipäraselt, hinnates osaleja motivatsiooni ja iga üksiku projekti praktilist aspekti.

Kasutage järgmisi küsimusi juhistena õigeks järeltegevuseks ja hindamiseks enne juurutamise algust.

3.3.1 Tegevuse hindamise planeerimine

- Tegevuse eesmärkide fikseerimine
- Veendumus, et osalejad teavad, milline on nende sihtrühm
- Tegevuste korraldamine ja vastutuse jagamine
- Realistliku ajakava koostamine
- Realistliku eelarveplaani omamine
- Veendumus, et riskianalüüs on osa plaani tegevusest

Tegevuse eesmärk

- Miks olete selle projektiga isiklikult seotud?
- Kas teil on lisaks selles tegevuses toodud eesmärkidele ka muid eesmärke?

Sihtrühm

- Kelleni soovite jõuda, keda motiveerida?
- Kes on teie sihtrühm?
- Miks valisite selle sihtrühma?

Ajastus

- Milline on teie ettevalmistamise ajakava? Milliseid tähtaegu peate järgima?
- Milline on teie ajakava tegevuse läbiviimiseks? (Ühel päeval? Mitu päeva järjest?)

Toimumiskoht

- Mis on teie tegevuse toimumise koht (kohad)?
- Kas toimumiskoht on sihtrühma liikmetele kergesti ligipääsetav?

Eelarve

- Milliseid füüsilisi ressursse vajate?
- Kas on vaja inimressurssi, transporti? Kui palju need maksavad?

Riskianalüüs

- Millised tegurid võivad ilmned, mis aeglustavad või takistavad teie projekti edu?
- Kui suureks hindate nende tegurite esinemise tõenäosust?

- Millist mõju avaldavad need tegurid teie projektile?

Motivatsiooni hindamine oma tegevuse läbiviimiseks

- Kas teil on mingeid märke, et motivatsioon selles konkreetses projektis õppimiseks ja töötamiseks on suurenenud või muutunud?
- Mis teie arvates eriti motivatsiooni tõstab?
- Kui tunnete, et motivatsioon õppimiseks ja tegevuseks pole suurenenud, siis mis on teie arvates põhjus?
- Kas teate mõnda konkreetset oskuste arendamise ja tööalast tegevust, mis teie tegevusest esile kerkib?
- Kas hindate oma projekti mõju mõne kuu pärast uuesti?
- Kas kavatsete lähiajal sarnaseid tegevusi veel korraldada? Kas soovitate teistel seda teha? Kes on need inimesed?

3.4 Kokkuvõte ja lõpetamine

Eesmärgid:

- Grupi meeleolu töörežiimist välja nihutamine.
- Selle mooduli õpiväljundite kokkuvõtete tegemine, sidumine eelmise mooduliga.
- Julgustada oma kavandatud tegevusi ellu viima ja mõelda sammudele järgmise kohtumiseni.

Miks on oluline iga tegevus lõpetada kokkuvõtivate tegevustega? Tegevuste sulgemine ja õpiteede väljatöötamine ei aita teil mitte ainult õpitut üle vaadata, vaid aitab teil ka teadmisi kinnistada ja mis tahes õppeprotsessis või tegevuses sujuvalt järgmiste sammudeni viia.

Kasutage ühte kolmest järgnevast kokkuvõtmisharjutusest, et täpsustada õpitud kontseptsioone ja tagada, et kõik tegevused on elluviimiseks valmis!

Mõtle-paaris-jagamine

Kestvus: 10-15 min

Instruktsioonid:

See tegevus paneb õppurid omavahel rääkima kontseptsioonist, mida te kokku võtate ja võimaldab isegi jagada uusi vaatenurki. Laske neil veeta mõni vaikne

minut, mõeldes õpitud teema (või teema kui terviku) ühele aspektile ja seejärel pange nad kokku teiste noortega, et arutada asjakohaseid vaatenurki, plusse ja miinuseid või strateegiaid.

Metodoloogia: juhendatud rühmatöö (et olla valmis ideid ellu viima)

Slaidide presentatsioon

Kestvus: 10-15 min

Laske oma õpilastel arendada loomingulisi slaidiesitlusoskuseid, mis tõstavad esile teema põhipunktid. See on veel üks *2-in-1* tegevus: õpilased kinnistavad oma õpitut mitte ainult esitluse loomisel, vaid ka kaaslaste kohal viibimisel. Kaaluge slaidide kasutamist pärast katse läbiviimist, et näidata tulemusi graafikute või piltide seeriaga.

Metoodika: juhendatud rühmatöö (et olla valmis ideid ellu viima)

Teistes uudistes...

Kestvus: 10-15 min

Õpilased saavad koostada mõnel teemal lühiuudistesasaateid. Laske neil istuda silmitsi oma paariliste/kaaslastega – käes väike virn märkmeid. Need võivad hõlmata keskkonnateemasid, praegust või mineviku põnevat teadusavastust või esitada ajaloosündmust nii nagu see juhtuks sel tänapäeval.

Metoodika: individuaalsed tööd (et olla valmis ideid ellu viima)

4. MOODUL 4: Jätksuutlikkus ja tulevik

Praktiline moodul pärast seda, kui kõik eelmise 3 mooduli tegevused on toimunud. Viimase osa ajal kogunevad kaasatud noored kokku, et oma kogemusi (ideid) ja õpimomente (teadmisi, oskusi) edasi arendada.

Eesmärgid:

- Õppida oma tegevust praktikas hindama,
- Järelduste tegemise ja parenduste kavandamise õppimine,
- Õppimine arvestama korraldatud tegevuste jätkusuutlikkusega.

Mooduli ülesehitus

Seda on võimalik rakendada eraldi või koos eelmise mooduliga (Moodul 3), kui on piisavalt aega ja see kontseptuaalselt sobib.

Aeg	Tegevus
10 – 15 min	4.1 Tervitus ja jäämurdmine
15 – 20 min	4.2 Eelmistest moodulitest lühidalt
60 – 120 min*	4.3 Tegevuste tutvustus
30 min	4.4 Jätksuutlikkus ja tuleviku planeerimine
30 min	4.5 Kogu projekti hindamine
10 – 15 min	4.6 Lõpetamine ja lahkumissõnad

* Olenevalt tegevuste/algatuste hulgast/osalejate arvust

Vajalik aeg:

- vähemalt 2 tundi 35 minutit (palun lisage pausid),
- maksimaalselt 3 tundi 50 minutit (palun lisage pausid).

Eeltingimused

Osalejad on osalenud kõigis eelnevates moodulites ja teinud vajalikud kodutööd. Osalejad peavad olema kõikidest eelnevatest moodulitest osa võtnud vähemalt 80%.

TEGEVUSTE SISU

4.1 Tervitus ja jäämurdmine

Kestvus: 10-15 min

Lühitutvustus: Koolitaja tervitab osalejaid ja seab vajaliku mõtteviisi nii koolitusmeeskonnas kui ka individuaalselt, et saavutada kavandatud tegevuste parimad võimalikud tulemused. Samuti annab ülevaate eelseisvatest tegevustest ja ajakavast.

Vajalikud ressursid: rohelised postkaardid /keskkonnasäästlikkuse postkaardid ([environmental sustainability postcards](#)) /ajakirjapildid või muu sarnane koolituse põhiteemadega seotud piltmaterjal kõigile osalejatele.

Instruktsioonid:

- Kõik istuvad ringis, ilma laudadeta (kui koolitus toimub siseruumides).
- Koolitaja tervitab osalejaid, tutvustab tegevusi ja oodatavaid tulemusi.
- Postkaardid asetatakse ringi keskele. Laske kõigil rühmaliikmetel natuke mõelda ja valige välja üks postkaart, millega nad end kõige enam seostavad.
- Kui nad kõik on oma lemmiku välja valinud, paluge neilt selgitust.

Metoodika: töö piltide/visuaalidega, individuaalsed esitlused kogu rühmale.

4.2 Eelmistest moodulitest lühidalt

Kestvus: 15 - 20 min

Lühitutvustus: Osalejate õppeprotsessi jälgimine, nende küsimustele vastamine.

Vajalikud ressursid: pastakad/pliiatsid kõigile osalejatele, 3 värvi post-it'id, paberid soovitatavalt A1 formaadis, markerid.

Instruktsioonid:

Paluge osalejatel kirjeldada üksikasjalikult oma kogemusi (ideid) ja õpimomente (teadmisi, oskusi), mida nad on kõigi eelmiste moodulite jooksul omandanud. Vajadusel tuletage neile sisu meelde. Aidake arutelule kaasa, et jõuda rühmas ühiste õpimomentideni. Andke teada, et nad esitaksid küsimusi ebaselgete aspektide kohta ja veenduge, et neile vastatakse.

Küsimused, mida esitada:

- Milliseid uusi ideid olete saanud eelmistest moodulitest? Mõelge 3 erinevale valdkonnale: kodu, vaba aeg ja töökoht. Kirjutage üles 3 ideed vähemalt kõigi kolme valdkonna kohta.
- Milliseid uusi teadmisi ja oskusi olete seni õppinud? Mõelge vähemalt viiele neist.

Metoodika: individuaalne töö, vastuste kirjutamine erinevat värvi post-it'idele; kokkuvõtte ja vabas vormis arutelu.

4.3 Tegevuste tutvustus

Kestus: 60 – 120 min, olenevalt tegevuste/algatuste hulgast/osalejate arvust

Lühitutvustus: Sessioon ühendab endas õppimist oma keskkonnasäästliku veebi- ja netivälise keskkonnasäästliku tegevuse hindamise kohta, sidudes eelmiste moodulite teooria ja viimase mooduli individuaalse töö praktikaga. Teostatud rohetegevusi tutvustatakse kasutades Sündmuse planeerimise lõuendit – tutvustus, ajaraam, tegevuskava ja ülesanded, vajalikud ressursid ja tulemuste levitamine ning need esitatakse vastavalt erinevatele valdkondadele: kodu, töökoht ja vaba aeg.

Vajalikud ressursid: arvuti ja suur ekraan, pastakad, paberid, varem täidetud Sündmuse planeerimise lõuend.

Instruktsioonid:

- Paluge osalejatel üksikshaaval tutvustada oma rohelist tegevust Sündmuse planeerimise lõuendi põhjal. Esitlusi saab kategoriseerida järgmiste valdkondade järgi: kodu, töökoht ja vaba aeg.
- Pärast esitlust küsige rühmaliikmetelt kommentaare ja tagasisidet. Mis oli head, mis uut? Mida õppisite ja mida soovitate? Mida oleks saanud teisiti teha? Koolitaja annab lõpus tagasisidet.

Metoodika: individuaalsed esitlused, millele järgneb tagasiside rühmalt ja juhendajalt.

4.4 Jätkusuutlikkus ja tuleviku planeerimine

Kestvus: 30 min

Lühitutvustus: oluline on edendada ja arvestada kõigi osalejate roheliste tegevuste jätkusuutlikkust. Kuidas jätkata uute ideede elluviimist kõikidest moodulitest, viimastest esitlustest ja panna teisi enda ümber kodus, töökohal ja vabal ajal kaasa lööma? Planeerime tulevikku, aidates vähendada keskkonna kahjustamist saaste, globaalse soojenemise, ülerahvastatuse, jäätmete kõrvaldamise ja metsade hävitamise valdkondades.

Vajalikud ressursid: pastakad/pliiatsid kõigile osalejatele, post-it'id, paberid suuruses A4 ja A1, markerid, [ajurünnaku lehed](#), mobiiltelefonid.

Instruktsioonid:

Paluge osalejatel korraldatud tegevuste jätkusuutlikkust täpsemalt kirjeldada. Aidake arutelule kaasa, et jõuda rühmas ühisele arusaamisele, et iga roheline tegevus on oluline

ja igaüks saab midagi muuta. Andke neile teada, et nad esitaksid küsimusi ebaselgete aspektide kohta ja veenduge, et neile vastatakse.

Küsimused, mida esitada:

- Milliseid isiklike rohelisi tegevusi tahaksite korrata ja millal?
- Milliseid rohelisi tegevusi tahaksite teistelt rühmaliikmetelt üle võtta? Milliseid muudatusi teeksite, kui üldse?
- Milline tegevustest oleks kõige suurema mõjuga ja miks?

Paluge kõigil osalejatel kirjutada endale isiklik kiri A4 paberile. Kiri peaks sisaldama meeldetuletusi osaleja rohelise käitumise lubadustest tulevikuks. Kui kiri on valmis, anna see üle teisele osalejale, kes saadab selle sulle kuu aja pärast (e-posti teel) meeldetuletuseks tagasi.

Palun täitke [ajurünnaku leht](#). Leht on jagatud 3 kategooriasse: kodu, töökoht ja vaba aeg. Võtke see endaga koju kaasa.

Postitage sotsiaalmeediasse (Facebook, Instagram) ideed, sealhulgas [#greenminded](#)

Metoodika: individuaalne töö – kiri endale, [ajurünnaku leht](#), vabas vormis arutelu, sotsiaalmeedia postitused.

4.5 Kogu projekti hindamine

Kestvus: 30 min

Lühitutvustus: Andes algusest peale ülevaate kogu kursusest, saavad osalejad hakata reflekteerima kursuse isiklike õpitulemusi. Oluline on, et nad teevad järeldusi, täpsustavad oma kogemusi, aga nimetavad ka uusi teadmisi ja oskusi. Koolitaja jälgib kogu protsessi ja lisab vajadusel oma kommentaare, vastates ka nende küsimustele.

Vajalikud ressursid: pastakad/pliiatsid kõigile osalejatele, [tagasiside vorm](#).

Instruktsioonid:

- I osa: paluge osalejatel täita kogu kursuse [tagasiside vorm](#). Kui nad kõik on ülesande täitnud, võite liikuda järgmisesse osasse:
- II osa: esitage mõned lahtised küsimused kogu kursuse lõpliku hindamise kohta, näiteks:
  - Mis on kõige olulisem roheline idee, mille sellelt kursuselt koju kaasa võtad?
  - Palun nimeta maksimaalselt 3 asja, mida selle kursuse jooksul õppisid.

Metoodika: individuaalne töö [tagasiside vormide](#) täitmisel, rühmaarutelu.

4.6 Lõpetamine ja lahkumissõnad

Kestvus: 10 - 15 min

Lühitutvustus: Koolitaja tunnustab osalejaid, nihutades grupi meeleolu töörežiimist välja, julgustades nende kavandatud tegevusi ja rohelist mõtteviisi tulevikus ellu viima. Paluge jagada ideid, teadmisi ja oskusi oma peres ja sõpradega, tööl ja vabal ajal. Jagage osavõtutõendid.

Vajalikud ressursid: tõendid.

Juhised:

- Suur aitäh kõigile osalejatele!
- Tuletage meelde, et nad kontrolliksid regulaarselt veebisaiti www.greenminded.eu ja selle sotsiaalmeedia kanaleid
- Jagage osalustõendid

Metoodika: kõne, arutelu.

5. Lisamaterjalid mitteformaalseks ja kogemusõppeks

5.1 Käimatõmbajad

Käimatõmbajad teevad just seda – nad annavad rühmale energiat! Need tegevused annavad osalejatele võimaluse naerda, lõbutseda, liikuda ja anda ajule "puhkust" tõsise teema intensiivsusest.

Järgmiste noorte tegevuste jaoks soovitatud mängude hulgast saate oma tegevuste käigus kohandada ja rakendada 7 erinevat käimatõmbajat. Tutvu [nimekirjaga](#) veebis.

Roheline hüüdlause

Kestvus: 15-20 min

Lühitutvustus: ergutaja, mis paneb osalejad mõtlema keskkonnaaenulike harjumuste ja nende lahenduste üle.

Juhised:

- Osalejad seisavad ruumis vabalt ja hakkavad pärast juhendaja märguannet ilma suunamata ringi kõndima.
- Aeg-ajalt lausub juhendaja keskkonnaaenulikud harjumused/tegevused/objektid. Sel hetkel osalejad peatuvad ja ütlevad võimaliku lahenduse neile kõige lähemal seisvale inimesele.
- Ülesande saab lõpetada niipea, kui osalejad on „samal lainepikkusel“.
- Võimalikud keskkonnaaenulikud teemad grupile:
  - plastpudelid, lennukitega lendamine, pikad duši all käimised, ühekordselt kasutatavad plastknõud, kiirtoidu söömine, valmistoidu söömine, autoga tööl käimine, rehvide põletamine jne.

Metoodika: kõne, arutelu, kehaline aktiivsus.

5.1.1 Jäämurdmine

Jäämurdjate eesmärk on vähendada ärevust ja suunata inimesi rühmaülesannete poole. Soov on avada inimesi, muuta olukord mugavamaks ja panna nad ootama ülejäänud töötuba/koolitust.

Nimekirja 8 erinevast jäämurdjast saab oma tegevuste käigus kohandada ja rakendada järgmistest noorte tegevusteks soovitatud [mängudest](#).

5.1.2 Hindamismeetodid

Elav noolelaud

(T-Kit käsiraamatust „Õppetegevuse hindamine noorsootöös“)

Kestvus: 15-20 min

Lühitutvustus: Energiline viis päeva hindamiseks. Osalejad kutsutakse ruumis ringi liikuma vastavalt oma positsioonile programmi või muude hinnatavate aspektide kohta ette loetavate väidete hulgast.

Vajalikud ressursid: selleks tegevuseks vajate tühja, üsna suurt ruumi. Ruumi keskel on mingi ese (nt tool, paber jne). See objekt esindab keskpunkti.

Juhised: Koolitaja loeb ette väited tegevuse kohta ja osalejad valivad ruumis koha vastavalt oma arvamusele selle väite kohta. Mida rohkem nõustute väidetega, mille juhendaja ette loeb, seda lähemal keskpunktile olete. Mida vähem nõustute, seda kaugemale peaksite sellest punktist liikuma. Pärast seda, kui kõik on oma positsiooni valinud, võib osalejatel paluda selgitada, miks nad just seal seisavad. Lõpupoole võidakse paluda osalejatel esitada oma seisukoht (seisukohad) tegevuse kohta. Nii on neil võimalus kontrollida, kuidas ülejäänud rühm sellesse suhtub.

Mõned näited väidetest on järgmised:

- Programmi rütm ja ajastus olid hästi planeeritud.
- Tegevuse meetodid olid üksluised.
- Õppisin täna palju.

- Olen põnevil asjadest, mida me plaanisime.
- Tundsin puudust teoreetilistest sisendist.

Tagasiside protsess

Küsige endalt järgmised küsimused ja kasutage neid suunistena nii enda õppimisprotsesside hindamiseks kui ka kaaslastele tagasiside andmiseks: Mis oli hea? Mis oli uut? Mida õppisite ja mida soovitate või mida oleksite saanud teha erineval viisil?

5.1.3 Debriefingu meetodid

Arutelu läbiviimisel saate tunnustada omandatud õpimomente, et tagada järgmisel korral veelgi paremad tulemused. Järgmised [juhised](#) koos 29 erineva ülevaateharjutuse näitega aitavad teil oma õppeprotsessi üle järele mõelda ja endalt õigeid küsimusi küsida.

5.1.4 Vahendid ja meetodid kommunikatsiooniplaaniks

1. [Canva](#)
2. [Mailchimp](#)
3. Tasuta veebisaitide loomised [Weebly.com](#) , [Wix.com](#)
4. Piletitega sündmuste haldusplatvorm [Eventbrite.com](#)
5. Veebisündmuste ülekandmise saidid [Zoom](#), [Twitch](#)
6. Tasuta veebipõhine videoredaktor: [Fastreel](#), [InVideo](#), [Online Video Cutter](#)

5.2 Juhtumid

Keskkonnaalased teemad:

[What is global impact](#)

[Top environmental problems](#)

[Earth climate](#)

5.3 Töölehed

5.3.1. Sündmuste tüüpide näited

- **matk** (pikk jalutuskäik või jalgsimatk)
- **veebipõhine teadlikkuse tõstmise kampaania** (mitme kanaliga turunduskampaania, mis on loodud tähelepanu tõmbamiseks ja huvi äratamiseks, keskendudes samal ajal üldisele eesmärgile tõsta teadlikkust probleemist või teenusest)
- **veebikonverents** (veebipõhine koostöövõimalus või veebiseminar konkreetse teema või väljakutse kohta)
- **võrgumängude pärastlõuna** (üritus, kus rühm inimesi mängib võrgupõhiseid või veebipõhiseid mänge, et tõsta teadlikkust eesmärgist vähem formaalse tegevuse kaudu)
- **kontsert** (muusikaüritus, sh veebis)
- **töötuba** (teatud tüüpi üritus, kus inimesed tegelevad konkreetse tegevusega, et intensiivselt töötada soovitud materiaalse või mittemateriaalse tulemuse saavutamiseks)
- **loeng** (hariv kõne publikule)
- **flashmob** (suur avalik kogunemine, kus inimesed sooritavad ebatavalise või näiliselt juhusliku teo ja lähevad seejärel laiali, tavaliselt korraldatakse interneti või sotsiaalmeedia kaasabil)
- **paraad** (avalik rongkäik, mis tähistab erilist päeva või sündmust)
- **kiirsõprus** (isiklik või veebipõhine üritus, kus inimestel on võimalus lühikese aja jooksul paljude inimestega põgusalt tuttavaks saada, et luua uusi sõprussuhteid)
- **TEDx-i üritus** (kohalik kogunemine, kus jagatakse kogukonnaga reaajas TED-i sarnaseid kõnesid ja etteasteid)
- **potluck** (kogukondlik koosviibimine, kus iga külaline või rühm annab erineva, sageli omatehtud toidu jagamiseks)
- **(laua)mänguõhtu**
- **aardejaht** (mäng, mida tavaliselt mängitakse laial õuealal, kus osalejad peavad koguma mitmeid erinevaid esemeid)
- **arutelu** (avalik ja organiseeritud vestlus või arutelu konkreettsel teemal)
- **karaoke õhtu**
- **filmilinastus** (filmi näitamine hariduslikel või muudel eesmärkidel)
- **koristusüritus** (korraldatud üritus kohalikelt veekogudelt, märgaladelt, randadelt, parkidest, metsadest, mägedest jne prügi eemaldamiseks)
- **spordisündmus**

5.3.2. Sündmuse planeerimise lõuend

Vajadusel laadige näide alla suurema resolutsiooniga, inglise keeles - [free download](#).

SÜNDMUSE PLANEERIMISE LÕUNED (EE) sündmuse nimi: _____		 GREEN MINDED	TEGEVUSPLAAN JA ÜLESANDED - MILLISED on vajalikud ettevalmistused või korraldused sündmuse kindlustamiseks - KES on vastutav erinevate ülesannete eest - MIS AJANI peaks iga ülesanne olema lõpetatud, et sündmus toimuks õigeaegselt
TUTVUSTUS - MIKS - mis on probleem või vajadus kogukonnas - KUIDAS aitab see sündmus probleemi lahendada - MIS TÕUPI sündmusega on tegemist - KES võtab sündmusest osa ja kuidas nad sellest kasu saavad	AJARAAM - MILLAL sündmus toimub - MIS juhtub sündmuse jooksul samm-sammult		
		VAJALIKUD RESSURSID - MILLISEID materjale ja teisi ressursse on sündmuse toimumiseks vaja - KUIDAS need ressursid saadakse	TULEMUSTE LEVITAMINE - MIS on sündmuse eesmärk avalikkusele (informeerida, kutsuda, teada anda) - MILLISED tulemuste levitamise tegevused toimuvad ja millal - MILLIST sisu (visuaalid, tekstid, muu) on vaja, et saavutada sündmuse eesmärk

5.3.3. Veebikursuse kolm lugu (õppurite ja koolitaja töölehed)

Kolm lugu veebikursuselt (õppur)

LUGU NR 1. ANNA ON KODUS

Anna jaoks on see tavaline päev ja ta ärkab üsna eevil, sest täna läheb ta ostma riideid, mida jõulupeoks selga paneb. Ta naudib väga rõivaste ja aksessuaaride ostmist, tänapäeval maksavad need ju kõigest paar eurot! Ta paneb toas põlema kõik tuled, paneb jalga *AliExpress*ist ostetud sussid ja läheb duši alla. Pikad ja kuumad dušid on veel üks asi, mida

ta väga naudib, sest need tekitavad tal varajastel tundidel hea enesetunde. Ta raseerib end oma ühekordse žiletiga, peseb juukseid peaaegu iga päev ja vee jooksev heli muudab ta rahulikumaks. Pärast dušši läheb ta süüa tooma ja see ei võta tal palju aega, sest ostab plastkarbi valmistoiduga. Tema lemmikbränd on pärit kohalikust supermarketist, ainuke miinus on liiga suur portsjoni suurus. Kuna talle meeldib toidukordade mitmekesisus, viskab ta tavaliselt toidujäägid ära, et need ei läheks halvaks enne, kui ta ihkab mõnda konkreetset eset. Kui ta on valmis, läheb hambaid pesema, paneb riidesse ja lülitab enne kodust lahkumist küttekehad veidi kuumemale sisse. Ikka selleks, et ta saaks külmast talveilmast tagasi tülles end koheselt soojemana tunda.

LUGU 2. ANNA LÄHEB TÖÖLE

Anna lahkub kodust pisut pahuralt, sest on varahommik. Kuid ta istub oma autosse, millega ta iga päev tööle läheb, sest talle meeldib teel olles tanklast kohvi kaasa haarata ja seda autos raadiot kuulates juua. Ta jõuab oma töökohale, sõidab liftiga kolmandale korrusele, kus see asub ja näeb rõõmuga, et kõik tuled juba põlevad. Kontor näeb särav välja ja ta tunneb end tööks rohkem valmis. Seejärel läheb ta oma laua juurde ja avab arvuti, mis on mugavalt varasemalt sisse lülitatud, nii et pole vaja kõiki veebisaite ja aknaid uuesti avada. Anna töötab kirjastuses ja on erinevate kirjutiste toimetaja. Tema lemmikpäevad on need, mil ta saab kätte saadud romaani väljatrükke kätte võtta ja puhkenurgas kommentaare ja märkusi kirjutades istuda. Kuid täna teeb ta lihtsalt natuke administratiivset tööd ja valmistab ette mõned käsitsi kirjutatud märkmed pärastlõunaseks kohtumiseks kolleegidega. Paar tundi pärast tööd märkab ta, et tal hakkab kõht tühi ja on kergelt elevel, sest teab, et kontori külmikus ootab teda maitsev eine. Troopiliste puuviljade smuuti ja valmis eine Atlandi lõhefileest kinoaga kohalikust supermarketist. Ta soojendab oma toitu, sööb ja saab nüüd ülejäänud päeval rõõmsalt edasi toimetada.

LUGU 3. ANNA LÄHEB PUHKUSELE

Pärast pikki nädalaid pingelist tööd tunneb Anna, et ta peab kõigist igapäevatoimetustest korralikult välja puhkama. Ta on otsustanud puhkusele minna ja tema valik langes linnanädalavahetusele Roomas. Reisiks valmistudes pakib ta kotti palju ilusaid kleite ja kingi, kuid otsustab, et ei võta kaasa šampooni, juukselakki ega muid hügieenitarbeid. Sõbranna ütles, et Roomas on neid asju lihtne odavalt osta ja ta kavatseb seda nii teha, seega on tal pagasis rohkem ruumi muude asjade jaoks. Olulisel päeval läheb ta lennujaama, pärast turvakontrolli ostab pudeli vett ja mõned suupisted kaasa ning läheb rõõmsalt lennule. 3 tundi ja 30 minutit mõnusat und on kõik, mida ta praegu soovib! Lennu ajal ei jää ta magama ja ta mõtleb võimalikele tegevustele, mida ta võiks Roomas teha. Üks tore kutt kontoris soovitas minna Cerveteri koskede juurde matkama, kuid ta otsustas valida lihtsama variandi. Ta teeb rendiautoga linnaekskursiooni ja läheb siis uusi asju ostma. Milline täiuslik puhkus!

Kolm lugu veebikursuselt – läbiviijaleht (pole mõeldud jaotamiseks õpilaste vahel kuni ülesande täitmiseni)

Kolm lugu näitavad Anna keskkonnaaenulikke harjumusi. Siin on kõige silmatorkavamad, mida õpilased peaksid suutma ära tunda (või seda teha juhendaja abiga).

LUGU 1. ANNA ON KODUS

Võimalikud keskkonnasäästlikumad tegevused:

- Riiete ostmise asemel vahetage need sõpradega või ostke kasutatud asju.
- *AliExpressist* või odavatest moepoodidest ostmise asemel ostke jätkusuutlikke ja õiglaselt toodetud rõivaid.
- Kaaluge kõiki oma oste ja veenduge, et kasutate neid pikemas perspektiivis (nt jõuluteemalised riided pole enamasti sellised).
- Mõelge, milliseid ühekordseid esemeid saate oma igapäevaelus asendada säästva valikuga (habemenuga, vatitupsud, vatipadjad, hügieenitarbed jne).
- Juuste pesemine iga paari päeva tagant (mitte iga päev) ja kasutades keskkonnasõbralikku šampooni.
- Lühendage dušiaegu ja sulgege kraan, kui te ei kasuta enda pesemiseks aktiivselt vett.
- Valmistage võimalikult palju toitu ja proovige osta hulgi ning kohalike talunikelt või muudelt väikeettevõtetelt.
- Planeerige oma toidukordi ja tekitage nii vähe toidujäätmeid kui võimalik.
- Sulgege hambapesu ajaks kraan.
- Energia säästmiseks lülitage kodust lahkudes välja küttekehad, tuled ja eemaldage elektroonikaseadmed.

LUGU 2. ANNA LÄHEB TÖÖLE

Võimalikud keskkonnasäästlikumad tegevused:

- Kui vähegi võimalik, proovige auto kasutamise asemel tööle minna jalgsi, kasutada jalgratast või ühistransporti (eriti kui sõidate üksi).
- Kaasavõetava kohvi asemel ostke termokruus ja valmistage kohv kodus valmis, et tööle kaasa võtta. Kruusi abil saate kohvi soojas hoida ka tööajal!
- Kasutage võimalusel lifti asemel treppe.
- Lülitage kontoris välja mittekasutatud tuled või veelgi parem – alustage liikumisanduril valgustite paigaldamist ruumidesse, kus see on asjakohane.
- Lülitage mittevajalikud seadmed välja, kui neid ei kasutata või vähemalt ööseks. Energia säästmiseks eemaldage ka mittevajalikud kaablid elektrijuhtmest.
- Printige nii vähe kui võimalik ja kasutage võimalusel paberijääke. Kui teie töö nõuab palju printimist, soovitage plastjätmete säästmiseks uuesti täidetavaid tindikassette.
- Suhtlemisel kolleegidega kasutage paberressursside säästmiseks võimalusel digitaalset meediat.
- Lõunasöögiks too korduvkasutatavates anumates kodus valmistatud toidud.
- Tehke rohelisemaid toiduvalikuid – selle asemel, et eelistada eksootilisi puuvilju ja pool maailma läbi rännanud tooteid, valige kohalik toode. Kui tarbite kala või liha, kaaluge selle valgu allikat.

LUGU 3. ANNA LÄHEB PUHKUSELE

Võimalikud keskkonnasäästlikumad tegevused:

- Vaba aja veetmiseks valige läbitud vahemaa vähendamiseks võimalused, mis asuvad teie kodule lähemal. Näiteks 3 ja poole tunni pikkune lend nädalavahetuseks teise linna pole just kõige rohelisem valik. Kui lendate kaugemale, proovige planeerida pikemat viibimist.
- Kui vähegi võimalik, valige lendamise asemel säästvamad reisimisvõimalused.
- Lennu jaoks pakkides arvestage sellega, et iga kaasavõetud asjade üleliigne kilo suurendab CO2 heitkoguseid. Pakkige kergelt!

- Kui vähegi võimalik, olge reisimise ajal üleliigse ostmisega ettevaatlik. Näiteks hügieenitarvete ostmine ainult reisi jaoks ja seejärel nende äraviskamine on väga ebasäästlik.
- Reisile või muudele vaba aja tegevustele minnes võta kaasa oma korduvkasutatav veepudel. Näiteks pakub tänapäeval üha rohkem lennujaamu selle täitmiseks võimalusi!
- Proovige reisimise ajal võimalusel auto asemel kõndida, kasutada ühistransporti või liikuda jalgrattaga.
- Kaaluge alati rohkem looduses tegutsemist ja kui seda teete, siis pidage kinni teerajast ja olge oma prügi suhtes tähelepanelik. Jätke see ainult selleks ettenähtud kohtadesse või veelgi parem, tooge see endaga tagasi ja suunake taaskasutusse.

5.3.4 Ajurünnaku leht

Ajurünnaku lõuend

Ajurünnaku lõuend on tööriist, mis aitab teil oma ideid korjata ühe või mitme teema ümber, aidates teil luua mitu ideed. Tasuta [allalaadimine](#).

Muud tööriistad, et oma ideid paika panna ja iga sammuga vastavalt edasi töötada. Disainiidee [lõuend](#).

6. Kuidas saan mõju saavutada?

Samm-sammult ideest rohelise tegevuseni: tegevused, ressursid, näpunäited ja tööriistad. Saa inspiratsiooni mõnest juba olemasolevast edukast rohelisest tegevusest!

[Näpunäited rohelisemaks eluks](#)

Igapäevased tegevused, mis võivad olla kasulikud nii keskkonnale kui ka teile. Tegevused, mis ühendavad inimesi looduskeskkonnaga, seda kaitstes ja täiustades. Mõned näited toimingute kohta:

- Ostke ainult seda toitu, mida vajate
- Looge metsloomadele kodu
- Proovige iga kord pesumasinasse panna täiskogus
- Tehke pause õues

Rohelise tegutsemise võimalused teie igapäevaelus:

- [Kodus](#)
- [Vabal ajal](#)
- [Töökohal](#)

Siit saate teada, kuidas kogukonna jagamise kampaaniat läbi viia:

[5-steps to a Sharing Community campaign](#)

Saa inspiratsiooni teistest edukatest projektidest rohelisema maailma nimel: [Eco-projects](#)

7. Lõppsõna

Rohelise mõtlemise harjutamine

Selle koolituse eesmärk on koolitada teid rohelise mõtlemise läbiviijaks ning sellel osaledes õpite, kuidas olla roheliselt meelestatud. Samuti õpite tundma peamisi keskkonnaprobleeme ja valmistate end ette edasisteks rohelisteks tegevusteks, mida tulevik ette toob.

Igas moodulis osaledes saate kasulikke näpunäiteid, kuidas kodus, tööl ja vabal ajal keskkonnateadlikumaks saada ning loete inspireerivaid või mõtlemapanevaid lugusid. Kõik see paneb aluse teie arusaamale keskkonnateadlikkusest.

See kursus aitab teil mõista ka oma rolli Maa rohelisema tuleviku tagamisel. Saate ülevaate võimalikest individuaalsetest igapäevastest harjumustest, mida saaks teha keskkonnasäästlikuma mõjuga. Samuti tutvustatakse teid lähenemisviisidele ja tööriistadele, mis aitavad teid aktiivsemaks muutuda ja sõnumi laiemale avalikkusele levitamisse kaasata. Eelkõige saate rohkem teada, kuidas oma ideede/tegevuste tähelepanu pöörata.

Teisalt õpite ideid ellu viima ja keskkonnasäästlike tegevusi ellu viima, kinnistades teadmisi, soodustades sidemete teket kohalikus kogukonnas ja soodustades keskkonnateadlike harjumuste kujunemist üksikisikute seas. Oma tegevuste levitamise kaudu õpite tundma laiemat mõju.

Kogu kursus julgustab teid oma kogemusi (ideid) ja õpimomente (teadmisi, oskusi) edasi arendama. See tähendab, et saate õppida oma tegevuste hindamist praktikas, järelduste tegemist ja parenduste kavandamist ning jätkusuutlikkuse kõigi aspektide arvestamist kõigis oma organiseeritud tegevustes. Kõik see paneb aluse teie arusaamale keskkonnateadlikkusest.

Loodame, et teie uued teadmised

aitavad teid
tööturul ja ka rohelisemaks muutumisel.

8. Kasutatud kirjandus

1. [Greenminded.eu](#) - veebisait, mis annab juurdepääsu laiemale kogumikule selle projekti käigus loodud materjalidest
2. [Carbon Conversations Handbook](#) – materjalid täiendavaks lugemiseks
3. Projekti kaardid: Erasmus+ projekt „[A Tale of Two Futures](#)“ – ökoprojektide kogumik osalejate inspireerimiseks
4. [Eesti Roheline Liikumine](#) – FoE – mittetulunduslik keskkonnaorganisatsioon, kes oli üks esimesi keskkonnaorganisatsioone Eestis, tegeleb väga erinevate keskkonna- ja arenguküsimustega
5. [Canvas templates](#)
6. [Survey Monkey templates](#)
7. Debrief (Dirksen, D. “Hitting the Reset Button: Using Formative Assessment to Guide Instruction,” Phi Delta Kappan. April 2011)/ Jäämurdjad
8. [Debrief tools](#) - 29 debriefingu tööriista ja küsimust
9. [Act For Youth / Icebreakers / Energizers](#) nimetatud harjutused
10. [Youth Work Games](#) - nimekiri jäämurdjatest, käimatõmbajatest, meeskonna loomisest noorsootöös
11. [Green Action campaign tools, from Idea to Action](#) - erinevad rakendatud roheliste tegevuste näiteid
12. [Green Action facilitator guide](#) Kuidas oma rohelist tegevust ellu viia
13. [Green Action tips/projects/ideas](#) Projektiideed, näpunäited ja palju muud
14. [Green Actions case studies](#) Juhtumid
15. [Course Evaluation Form](#)
16. [Wrap up activities for activities](#)
17. [Activity checklist](#). Küsimuste loetelu juhile hinnangu andmiseks enne käimasoleval kampaanial põhinevate tegevuste elluviimist – UNESCO
18. [Environmental problems](#)
19. [Deforestation in Lithuania](#)
20. [Deforestation in Latvia](#)
21. [Deforestation in Estonia](#)
22. [Tips for Sustainable \(Green\) Event Planning](#)

23. Compilation of examples from several EU projects Ürituste rohelisemaks muutmise kohta, sealhulgas kontrollnimekiri
24. Ways to encourage an environmentally conscious workplace
25. Starter guide for event communication. See aitab kogukonna inimesi sündmuste korraldamisega seotud paljudes küsimustes. Eelkõige avalikke väliüritusi korraldavaid inimesi.
26. Green events, checklist in English.
27. Green toolbox for sustainable youth organizations.

Green Minded kursuse töötasid välja projektipartnerid Eestist, Lätist ja Leedust Nordplusi projekti "Green Minded" raames.

Väljaande sisu eest vastutab ainuisikuliselt väljaandja ning Taani Kõrgharidus- ja Teadusagentuur – Nordplus Adult ei vastuta teabe võimaliku kasutamise eest.